

**ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA
RĪGAS TIESU NAMS**

S P R I E D U M S
LATVIJAS TAUTAS VĀRDĀ

Rīgā 2022.gada 11.jūlijā

Administratīvā rajona tiesa
šādā sastāvā: tiesnesis M.Markovs,

piedaloties pieteicējas SIA “EXTRA CREDIT” pārstāvjiem Reinim Papulim un zvērinātai advokātei Vinetai Čukstei-Jurjevai, kā arī atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Patērētāju tiesību aizsardzības centra pilnvarotajiem pārstāvjiem Egijai Gulbinskai un Edgaram Apsēnam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz pieteicējas SIA “EXTRA CREDIT” pieteikumu (reģ.Nr.12248) par Patērētāju tiesību aizsardzībascentra 2021.gada 14.oktobra lēmuma Nr.19-pk atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicēja ir Latvijas Republikas komercreģistrā reģistrēta komercsabiedrība, kas nodarbojas ar patēriņa kredītu izsniegšanu patērētājiem, un kura ir saņēmusi licenci patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai.

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs (turpmāk – centrs) pārbaudīja pieteicējas īstenotās komercprakses atbilstību patērētāju tiesību aizsardzību regulējošo normu prasībām un atbilstību Negodīgas komercprakses aizlieguma likumam.

Konstatējot pārkāpumus, centrs 2021.gada 14.oktobrī pieņēma lēmumu Nr.19-pk (turpmāk – pārsūdzētais lēmums), ar kuru pieteicējai: 1) uzlikta soda nauda 90 000,00 *euro* apmērā; 2) uzlikts pienākums: a) ierobežot patērētājiem līdz 30 dienām izsniedzamo kredīta lielumu līdz Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta 2.⁸daļas 1.punktā noteiktajai maksimālajai aizdevuma summai – 50% no valstī noteiktās minimālās mēneša algas; b) ar patērētājiem noslēgtos līgumus termiņā līdz 30 dienām nepagarināt vairāk kā 2 reizes atbilstoši Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta 2.⁸daļas 2.punktā noteiktajam; c) pārtraukt pieprasīt patērētājiem iesniegt dokumentus maksātspējas izvērtēšanai brīdī, kad pēc sākotnējā aizdevuma lietošanas termiņā līdz 30 dienām patērētāji vēlas pagarināt aizdevuma atmaksas termiņu vēl uz 30 dienām un pārtraukt piemērot jebkāda veida komisijas maksas par patērētāja spējas atmaksāt kredītu izvērtēšanu; d) pārtraukt piemērot komisijas maksu saistību izpildes gaitā, kas pārsniedz Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta 2.³ daļā noteiktos kredīta kopējo izmaksu ierobežojumus; e) saskaņā ar Ministru kabineta 2016.gada 25.oktobra noteikumu Nr.691 “Noteikumi par patērētāja kreditēšanu” (turpmāk – noteikumi Nr.691) 56.6.apakšpunktā noteikto: skaidri un lakoniski ar patērētājiem slēgtajos kreditēšanas līgumos norādīt aizņēmuma likmi gadā. Pārsūdzētais lēmums pamatots ar turpmāk minēto.

[1.1] Patērētāja kreditēšanas līguma izmaksām ir jābūt samērīgām ne tikai pirms līguma noslēgšanas vai līguma slēgšanas laikā, bet arī visā līguma darbības laikā. Regulējuma mērķis ir aizsargāt patērētāja kā vājākās līgumslēdzēja puses ekonomiskās intereses, tai skaitā patērētāja intereses nenonākt pārlietu lielās parāda saistībās, nodrošināt kredīta kopējo izmaksu samērīgumu.

[1.2] Pieteicējas aizdevuma summas atmaksas termiņa pagarināšanas maksa iekļaujama kredīta kopējās izmaksās. Šī maksa līgumos, kuri noslēgti no 2016.gada 1.janvāra līdz 2019.gada 30.jūnijam, nedrīkstēja pārsniegt 0,25% no kredīta summas, savukārt līgumos, kuri noslēgti, sākot ar 2019.gada 1.jūliju, nedrīkst pārsniegt 0,07% dienā.

[1.3] Kreditēšanas līguma vispārīgie noteikumi neparedz jēdziena “pagarināšana ar ātro maksātspējas izvērtēšanu” lietojumu, tā vietā definējot pagarināšanu kā “izsniegtās kredītlīnijas summas lietošanas termiņa pagarināšana no 1 līdz 30 kalendārām dienām, par ko tiek samaksāta pagarināšanas komisija”. Tādējādi vidusmēra patērētājam tiek radīta palāvība, ka pieteicēja kā nozares profesionālis nepieciešamības gadījumā piemēros normatīvajiem aktiem atbilstošu pagarināšanas maksu, nevis “pagarināšanas maksu ar ātro maksātspējas izvērtēšanu”. Nevienā no kredītlīnijas līguma vispārīgo noteikumu 5.daļas “Termiņš un Pagarināšanas komisija” punktiem nav noteikts, ka pirms aizdevuma atmaksas termiņa pagarināšanas: 1) pieteicēja kā aizdevējs veic atkārtotu maksātspējas izvērtēšanu; 2) grupē maksātspējas izvērtēšanai nepieciešamo dokumentu saņemšanas kanālus; 3) atbilstoši aizņēmēja izvēlētajam dokumentu iesniegšanas modelim (pieprasītos dokumentus

iesniedz pats aizņēmējs vai deleģē dokumentu iegūšanu pieteicēju) diferencē pagarināšanas komisijas maksas.

Savukārt izrakstītajā rēķinā kā pirmā summa pat pirms kopējās aizdevuma atmaksas summas tiek norādīta ātrās maksāspējas vērtēšanas komisija, turklāt tās apmērs vairākkārtēji pārsniedz likumā noteikto kredīta kopējo izmaksu ierobežojumu.

[1.4] Pieteicēja no patērētājiem pieprasa par vienu ienākumus apliecinošu dokumentu (darba devēja izziņu) vairāk nekā pati spēj iegūt, piemērojot ātrās maksāspējasizvērtēšanas komisiju. Šāda rīcība patērētājus nostāda neizdevīgākā situācijā, jo patērētājiem, lai iesniegtu pieprasīto ceturto dokumentu, jātērē laiks un jāizjūt neērtības, vērstoties pie sava darba devēja ar izziņas pieprasījumu, kā arī jāmeklē tehniski risinājumi šādas izziņas iesniegšanai gadījumos, kad darba devējs patērētājam to izsniedz papīraformātā. Turklāt šādas izziņas pieprasīšana papildu pārējiem dokumentiem nav atbilstoša pieteicējas norādītajam tiesiskajam pamatam.

[1.5] Pieteicējas piedāvātā līguma konstrukcija ļauj izsniegt pēc iespējas lielāku aizdevuma summu termiņā līdz 30 dienām, neievērojot likumā noteiktos maksimālās īstermiņa summas izsniegšanas ierobežojumus.

[1.6] Patērētāja maksāspēja būtu pārbaudāma pirms līguma noslēgšanas, nevis tad, kad saistības jau stājušās spēkā. Pieteicējai vērtējot maksāspēju 30 dienas pēc sākotnējās summas izsniegšanas brīža, kuru laikā patērētāji nav veikuši nevienu maksājumu saistību izpildei vai arī ir samaksājuši un tūlītēji aizņemušies atkal, konstatējami būtiski trūkumi maksāspējas izvērtēšanas procesā. Šādi rīkojoties tiek piešķirti sākotnējie aizdevumi bez pienācīgas maksāspējas izvērtēšanas un tādējādi pasliktinātas patērētāju sākotnējās izredzes norēķināties laikā.

[1.7] Tāpat būtiskus trūkumus maksāspējas izvērtēšanā apliecina gadījumi, kad pieteicēja no patērētājiem ieturēja ātrās maksāspējas vērtēšanas komisiju, taču ienākumus apliecinoši dokumenti netika iegūti. Ja nav dokumentu, uz kuru pamata izvērtēt, tad nav arī paša izvērtēšanas procesa. Tādējādi pieteicējas komercprakse vērsta uz papildu ienākumu gūšanu, t.sk. piedāvājot patērētājiem maksāt sākotnējā līgumā neatrunātu un likumam neatbilstošu ātrās maksāspējas vērtēšanas komisiju par automatizētu datu iegūšanu.

[1.8] Pieteicējas rīcība klasificējama kā “sevišķi smags pārkāpums”, kuram ir būtiska ietekme uz sabiedrības kolektīvajām interesēm, ņemot vērā, ka pieteicēja ir tirgus līderis patērētāju īstermiņa kreditēšanā. Tāpat atzīstams, ka pieteicējas īstenotā negodīgā komercprakse skar/var skart plašu patērētāju loku. Turklāt pārkāpumi īstenoti ilgstošā laika periodā, sākot no 2019.gada 1.janvāra.

[2] Nepiekrītot pārsūdzētajam lēmumam, pieteicēja vērsās ar pieteikumu tiesā, pamatojot to ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Centrs nepamatoti plaši un neatbilstoši normatīvajam regulējumam interpretējot jēdzienu “kredīta kopējās izmaksas patērētājam”, attiecinājis to uz pieteicējas

piedāvāto ar kredīta izsniegšanu vai pagarināšanu tieši nesaistītu papildpakalpojumu, proti, automatizētu datu iegūšanu (ātro maksātspējas izvērtēšanu).

Minētais pakalpojums atšķirībā no aizdevuma termiņa pagarināšanas nav noregulēts ar pušu starpā noslēgtu līgumu, jo maksa tiek piemērota tikai gadījumā, ja patērētājsatsevišķi izvēlēties saņemt šo papildpakalpojumu. Normatīvie akti neliedz pieteicējai kā patērētāju kreditēšanas nozarē darbību īstenojošam komersantam izstrādāt un piedāvāt dažādus papildu pakalpojumus. Tādējādi maksa par šo pakalpojumu nav iekļaujama “kredīta kopējās izmaksās patērētājam”.

[2.2] Centrs nepareizi izprot un attiecīgi nepareizi piemēro tiesību normas, kas regulē pieteicējas kā kredītdevējas pienākumu un tiesību apjomu patērētāja maksātspējas izvērtēšanas ietvaros.

Informācija par patērētāja maksātspējas izvērtēšanu norādīta kredītlīnijas līguma vispārīgo noteikumu 3.6.punktā, nosakot patērētāja pienākumu reģistrācijas laikā iesniegt informāciju, kas nepieciešama izvērtēšanai. Ja informācija nav pietiekama, pieteicējai ir pienākums iegūt papildu informāciju.

Nevar piekrist, ka līguma izpildes stadijā pieteicēja maksātspējas izvērtēšanu ir tiesīga veikt tikai, pamatojoties uz ziņām no atbilstoši normatīvajiem aktiem personas datu apstrādei izveidotajām datubāzēm par personas ienākumiem un maksājumu saistību izpildi. Minētais ir tikai centra subjektīvs viedoklis, tas nav pamatots ar normatīvajiem aktiem un ir pretrunā likumdevēja gribai, prioritāri nosakot tieši patērētāja sniegto informāciju par primāro informācijas iegūšanas avotu.

[2.3] Ņemot vērā patērētāja maksātspējas izvērtēšanas procedūras mērķi, par pamatotu atzīstama arī pieteicējas rīcība pirms aizdevuma termiņa pagarināšanas atkārtoti izvērtēt maksātspēju, lai noskaidrotu, vai patērētāja finansiālais stāvoklis nav mainījies un termiņa pagarināšana ir saprātīga.

[2.4] Kritiski vērtējams pārsūdzētajā lēmumā norādītais par patērētājiem pieejamo tehnisko līdzekļu pieejamību, proti, ka patērētājam jāmeklē tehniski risinājumi, lai iesniegtu papīra formātā izsniegtu darba devēja izziņu. Mūsdienās ir plaši pieejami viedtālruni un citas viedierīces. Turklāt pieteicēja izsniedz aizdevumu, izmantojot tikai distances līgumu, līdz ar to tās klientiem ir pieejami gan tehniskie līdzekļi, gan pietiekoša līmeņa iemaņas.

[2.5] Vērā ņemams, ka Datu valsts inspekcija izskatāmajā situācijā veiktās pārbaudes rezultātā aicināja pieteicēju turpmāk atturēties no noteikuma, ka darba devēja izziņā jānorāda adresāts, proti, pieteicēja. Datu valsts inspekcija nenorādīja, ka nedrīkst lūgt patērētājam iesniegt šādu darba devēja izziņu vispār.

[2.6] Nav saprotama centra prakses maiņa, proti, pārkāpuma saskatīšana apstākļos, kuros pieprasīts par daudz informācijas maksātspējas novērtēšanai. Iepriekš centrs uzsvēris kredītdevēju praksē pārlietu formālo izvērtējumu patērētāju spējai atmaksāt kredītu.

[2.7] Noteikumi Nr.691 neuzliek par pienākumu kredīta devējam izteikt aizņēmuma likmi gadā, bet uzliek pienākumu katru gadu piemēroto likmi izteikt kā mainīgus vai fiksētus procentus. Ņemot vērā, ka pieteicēja piedāvā patēriņa kredītu ar termiņu līdz 30

dienām, aizņēmuma likmes izteikšana procentos dienā ļauj patērētājam vienkāršāk piemērot un izprast likmi tieši pieteicējas piedāvājuma kontekstā. Šāda pieceja ir labvēlīgāka patērētājam un tādēļ pilnībā atbilst noteikumu Nr.691 56.6.apakšpunkta prasībām, jo skaidrā un lakoniskā veidā informē patērētāju par tā saistībām.

[2.8] Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta 2.⁸daļā ietvertie kritēriji ir kumulatīvi. Attiecīgi normā paredzētie aizliegumi attiecināmi uz tādu kreditēšanas līgumu, kurš ir noslēgts uz laiku līdz 30 dienām un vienlaicīgi arī paredz aizdevuma atmaksu vienā maksājumā. Pieteicējas piedāvātais pakalpojums neatbilst minētajiem kumulatīvajiem kritērijiem.

[2.9] Jēdziens “patērētājs” visos gadījumos būtu jāsaprot kā “iedomātais tipiskais patērētājs” jeb “pietiekami vērīgs un piesardzīgs vidusmēra patērētājs”. Tātad, lai atzītu, ka komercprakse ir negodīga, atskaites punktam jābūt tieši šādam “pietiekoši vērīgam un piesardzīgam patērētājam”, nevis automātiski jāpieņem, ka vidusmēra patērētājs ir lētticīgs un jūtīgas grupas patērētājs, kurš neorientējas līguma noteikumos un nosacījumos, kā arī neapzinās savu darbību sekas.

Lietā nav konstatēts un nav strīda par to, ka kredīts tiktu izsniegts personām, kurām jau ir parādi vai varētu būt grūtības atmaksāt aizdevumu. Tāpat nav strīda par to, ka pieteicējas interneta vietnē var iegūt informāciju par visiem kredīta nosacījumiem un papildu pakalpojumiem. Nav konstatēts, ka pieteicēja mudina patērētājus aizņemties noteiktā apjomā vai steidzinātu pieņemt šādu lēmumu. Pieteicējas rīcība neveicina bezatbildīgu aizņemšanos.

[2.10] Pieteicējai noteikta nesamērīga un nepamatota soda nauda, jo nav ņemti vērā visi kritēriji tās noteikšanai.

Nav ņemts vērā, ka pieteicēja labprātīgi veica virkni darbību, kas vērstas un patērētāju tiesību īstenošanu, kā arī nav izvērtēta lietderība piemērot gandrīz maksimālu soda naudu. Sevišķi, ņemot vērā, ka pieteicējas darbība saistīta ar augstu tehnoloģisko līmeni, jebkuras izmaiņas pieteicējas pakalpojumu sniegšanā nesaraujami saistītas ar lieliem papildu ieguldījumiem.

Nav saprotams, uz kāda pamata centrs identificējis 2019.gada 1.janvāri kā pārkāpuma sākuma datumu.

Tāpat nav saprotams, pēc kādiem kritērijiem pieteicējas darbības kvalificētas kā “sevišķi smags pārkāpums”. Turklāt pieteicējai uzliktais sods par “sevišķi smagu” pārkāpumu ievērojami pārsniedz līdzšinējās centra praksē piemērotās soda naudas apmērus.

[3] Centrs rakstveida paskaidrojumos pieteikumu neatzīst, atsaucoties uz pārsūdzētajā lēmumā minētajiem argumentiem un papildus norādot turpmāk minēto.

[3.1] Jēdziens “kredīta kopējās izmaksas” ietver sevī arī kredīta iespējamās pagarināšanas izmaksas tajos gadījumos, kad nosacījumi par kredīta iespējamu pagarināšanu, ieskaitot tā termiņu, ir konkrēti un precīzi iekļauti kredītēšanas līgumā un ja šīs izmaksas kredīta devējam ir zināmas.

[3.2] Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta piektā daļa redakcijā, kas bija spēkā laikā no 2019.gada 1.janvāra līdz 2021.gada 14.jūnijam, neparedzēja pienākumu iesaistīt patērētāju kā starpposmu obligātās informācijas ieguvei par tā ienākumiem pēc kreditēšanas līguma noslēgšanas, taču šajā normā ir noteikts kredītdevēja pienākums pirms aizdevuma summas sākot ar 100 *euro* piešķiršanas obligāti šādu informāciju iegūt no atbilstoši normatīvajiem aktiem personas datu apstrādei izveidotām datubāzēm. Primāri balstoties uz pašu patērētāju sniegto informāciju par viņu ienākumiem, nevar īstenot prasības attiecībā uz maksātspējas vērtēšanu. Turklāt pieteicējam kā augsto informācijas tehnoloģiju uzņēmumam nav nepieciešamības iesaistīt pašu patērētāju informācijas ieguvē kreditēšanas līguma darbības laikā.

[3.3] Patērētājs ir mazāk aizsargātā līgumslēdzēja puse un nav profesionālis kreditēšanas jomā, līdz ar to ne vienmēr izprot savas saistības un iespējamās sekas. Līdztekus kredīta devēju reklāmas mudina vieglāk ietekmējamu patērētāju uz viegli un ātri iegūstamiem naudas līdzekļiem. Līdz ar to maksātspējas vērtēšanas procedūrām jābūt pietiekamām, lai pēc iespējas novērstu kredītu piešķiršanu patērētājiem, kuru situācija pēc kredīta saņemšanas visticamāk pasliktinātos.

[3.4] Noteikumi Nr.691 izvirza skaidras un nepārprotamas prasības informācijas apjomam, kas sniedzama patērētājam pirms kreditēšanas līguma noslēgšanas un iekļaujama kreditēšanas līgumā. Ietveramā aizņēmumu likme ir jāizsaka kā fiksēti vai mainīgi procenti, ko katru gadu piemēro izmantotajai kredīta summai. Noteikumu Nr.691 normas nesatur norādes par aizņēmuma likmes izteikšanu procentos dienā, līdz ar to nepastāv šaubas par pieteicējas pieļautā pārkāpuma esību.

[3.5] Pieteicējas pieļautais pārkāpums skāris lielu patērētāju skaitu. Faktiski par automātisko klientu maksātspējas izvērtēšanai nepieciešamo dokumentu iegūšanu patērētāji maksājumus veikuši 78 133 reizes, kopumā samaksājot komisijas maksu 2 474 944 *euro* apmērā. Šis ir viens no kritērijiem, kas tika ņemts vērā pārkāpuma smaguma pakāpes noteikšanai.

Turklāt vērā ņemams, ka attiecībā pret pieteicējas 2019.gada apgrozījumu soda naudas apmērs sastāda tikai 1,08% un pret patērētājiem radītajiem zaudējumiem sasniedz tikai 4,5%, kas būtībā ir pārāk mazs un nemotivējošs, ņemot vērā maksimālo piemērojamo soda naudas apmēru.

[4] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāvji uzturēja iesniegto pieteikumu, pamatojoties uz tajā norādītajiem argumentiem. Papildus paskaidroja turpmāk minēto. Pieteicēja, lemjot par aizdevuma atmaksas termiņa pagarināšanu, ir tiesīga ieturēt attiecīgu komisijas maksu un novērtēt klienta maksātspēju. Maksa, kuru pieteicēja piemēroja par papildus pakalpojumu, ir maksa par papildus pakalpojumu – datu iegūšanu. Pieteicēja nodrošina patērētājam izvēli starp aizdevuma atmaksu pilnībā, pašam iegūstot nepieciešamos dokumentus, vai pagarināt aizdevuma atmaksas termiņu, piekrītot, ka nepieciešamo informāciju iegūs pieteicēja. Piedāvātais papildu pakalpojums nav obligāts priekšnoteikums kredīta saņemšanai.

Pieteicējas rīcība, atjaunojot informāciju par klienta maksāspēju gadījumā, ja tiek pagarināts aizdevuma atmaksas termiņš, ir tiesiska. Pieteicējai piemērotā soda nauda nav samērīga, un pārsūdzētajā lēmumā nav pareizi piemēroti kritēriji soda naudas piemērošanai.

[5] Centra pārstāvji tiesas sēdē pieteikumu neatzina, pamatojoties uz pārsūdzētajā lēmumā, kā arī paskaidrojumā tiesai norādītiem motīviem. Papildus paskaidroja turpmāk minēto. Lai arī pieteicēja grafikā iekļāvusi divus maksājumus, patērētājs faktiski var veikt visas summas atmaksu gala datumā. Lai patērētājs varētu pagarināt aizdevuma atmaksas termiņu, maksājot komisiju likumā noteiktajā apmērā, patērētājam jāveic līgumā neminētas darbības. Ir radīti nevienlīdzīgi aizdevuma atmaksas termiņa pagarināšanas noteikumi. Papildpakalpojumu sniegšana ir pieļaujama, bet šajā gadījumā līgumā nav nekādas norādes par papildpakalpojumu piemērošanu.

Motīvu daļa

[6] Tiesa, noklausījusi administratīvā procesa dalībnieku paskaidrojumus un pārbaudījusi lietas materiālus, atzīst, ka pieteikums nav pamatots un ir noraidāms.

[7] Patērētāju tiesību aizsardzības centrs pārsūdzētajā lēmumā konstatēja, ka pieteicēja ir īstenojusi profesionālai rūpībai neatbilstošu komercpraksi un maldinošu noklusēšanu, kas būtiski negatīvi ietekmē patērētāja ekonomisko rīcību, kas izpaudusies, pieprasot patērētājiem iesniegt ienākumus un izdevumus apliecinošus dokumentus brīdī, kad patērētāji nespēj laikā un/vai pilnā apmēra norēķināties par uzņemtajām saistībām, un patērētājiem nespējot tos sagādāt, piedāvājot pakalpojumu, kas nav atrunāts sākotnējā līguma noteikumos, pieprasot par šo pakalpojumu “ātrās maksāspējas vērtēšanas komisiju”, kas 5-7 reizes pārsniedz Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta 2.³daļā noteiktos kredīta kopējo izmaksu dienā ierobežojumus. Pārbaudot minēto tiesa konstatē turpmāk minēto.

[7.1] Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta 2.²daļu patērētāja kreditēšanas līguma izmaksas ir samērīgas un atbilstošas godīgai darījumu praksei. Kredīta kopējās izmaksas patērētājam aprēķina normatīvajos aktos par patērētāju kreditēšanu noteiktajā kārtībā.

Minētā panta 2.³daļa noteic, ka par šā panta 2.²daļā minētajām prasībām neatbilstošām uzskata tādas kredīta kopējās izmaksas patērētājam, kuras pārsniedz 0,07 procentus dienā no kredīta summas. Kredīta kopējo izmaksu ierobežojumu patērētājam nepiemēro tādiem patērētāju kreditēšanas līgumiem, kurus noslēdzot kredīta devēja glabāšanā kā nodrošinājums nododama kāda lieta un saskaņā ar kuriem patērētāja atbildība ir ierobežota tikai ar iekļīlāto lietu.

No likumprojekta Nr. 1305/Lp12 anotācijas izriet, ka minētā norma pieņemta tāpēc, ka iepriekš veiktie dažādie pasākumi, kuru mērķis bija ierobežot kredīta kopējās izmaksas

patērētājam, tomēr nav bijuši pietiekami efektīvi. Proti, pēc centra datiem par 2017. gadu, atsevišķās kreditēšanas jomās (distances kredīti, hipotekārie kredīti) kavēto kredītu apjoms joprojām ir augsts (virs 20 procentiem no kredītu portfeļa) un ar katru gadu pieaug pagarināto distances kredītu skaits (2016.gadā - 61 procents, bet 2017.gadā - 64 procenti). Likumprojekta mērķis ir nodrošināt to, lai kredīta kopējās izmaksas patērētājam būtu samērīgas (sk. likumprojekta Nr.1305/Lp12 anotāciju <https://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/4D8C1FB571076EDDC22582B2004A4369?OpenDocument>, aplūkots 07.07.2022).

Tiesiskais regulējums, kas bija spēkā pirms apstrīdētās normas spēkā stāšanās, pieļāva to, ka daudziem patērētājiem radās grūtības ar izsniegtā aizdevuma atmaksāšanu noteiktajā termiņā. Tādēļ likumdevējam bija pienākums veikt pasākumus, lai nodrošinātu taisnīgu attieksmi pret patērētāju un novērstu tādas situācijas, ka kredīta devējs, izmantojot savas ekonomiskās priekšrocības, varētu gūt nesamērīgu mantisku labumu uz patērētāja rēķina. Patērētāju tiesību aizsardzības likuma būtībai un mērķim pretējs būtu regulējums, kas pieļautu to, ka kredīta devējs ar patērētāja kreditēšanas līguma noslēgšanu saistītos izdevumus un riskus kompensē uz patērētāja - ekonomiski vājākā līdzēja - rēķina. Valstij ir jānodrošina efektīva patērētāju tiesību aizsardzība. Patērētāju tiesību aizsardzība ir demokrātiskas tiesiskas valsts vērtība, un tā ir svarīga arī sabiedrības ilgtspējīgas attīstības aspektā (*Satversmes tiesas 2020.gada 12.februāra sprieduma lietā Nr.2019-05-01 "Par 2018. gada 4. oktobra likuma "Grozījumi Patērētāju tiesību aizsardzības likumā" 1. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 105.pantam" 24.1.apakšpunkts*).

No minētā secināms, ka tiesību normas nosaka ierobežojumu kredīta kopējām izmaksām un to mērķis ir patērētāju aizsardzība.

[7.2] Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 1.panta 9.punktu kredīta kopējās izmaksas patērētājam ir visas izmaksas, tajā skaitā procenti, komisijas nauda, nodevas un jebkādi citi maksājumi, kas patērētājam jāmaksā saistībā ar kreditēšanas līgumu un kas kredīta devējam zināmi.

No minētās normas secināms, ka ar kredīta kopējām izmaksām tiek saprastas visas izmaksas, ar ko patērētājam jāreķinās, lai kredītu saņemtu un lietotu, un, kuras kredīta devējam ir zināmas. Tās ietver, piemēram, procentus par kredīta lietošanu, komisijas maksas, dažādas administratīvās izmaksas (par aizdevuma līguma sagatavošanu, maksātnespējas pārbaudi, kredīta piešķiršanu), apstiprināšanas maksas, kredīta starpnieka izmaksas, kuras sedz patērētājs un citas tamlīdzīgas izmaksas.

Vārdu salikumi "kopējās izmaksas" un "visas izmaksas" jau paši par sevi norāda, ka jēdzieniski tiek aptvertas visas izmaksas, kas nav tiesību normās tieši norādītas kā neietilpstošas kopējās izmaksas, proti, jebkura izmaksu pozīcijas izslēgšana ir izņēmums.

Eiropas Savienības Tiesa 2020.gada 16.jūlija spriedumā lietā Nr. C-686/19, kurā sniegta atbilde uz Augstākās tiesas prejudiciālajiem jautājumiem lietā, kurā bija strīds par to, vai kredītā kopējās izmaksās iekļaujamas arī izmaksas saistībā ar kredīta pagarināšanu,

norādīja, ka jēdziens kredīta kopējās izmaksas patērētājam ir autonomas Eiropas Savienības tiesību jēdziens, kurš visā tās teritorijā ir jāinterpretē vienādi (sprieduma 38.–39.punkts). Tiesa, atsaucoties uz tās iepriekš pieņemtajiem nolēmumiem, atgādināja, ka nolūkā nodrošināt augstu patērētāju aizsardzību likumdevējs Direktīvā 2008/48/EK ir paredzējis plašu minētā jēdziena definīciju, kas aptver visas izmaksas, kuras patērētājam jāmaksā saistībā ar kredītlīgumu un ir kreditoram zināmas, tostarp gan izmaksas, kas ir saistītas ar kredīta saņemšanu, gan izmaksas, kas ir saistītas ar tā lietošanu laika gaitā (sprieduma 30.–33.punkts). Aplūkojot konkrētās lietas apstākļus – proti, situāciju, kad kredīta pagarināšanas nosacījumi ir daļa no kredītlīguma noteikumiem un nosacījumiem, par kuriem vienojas kredīta devējs un kredīta ņēmējs, – tiesa atzina, ka šādā situācijā kredīta pagarināšanas izmaksas ir uzskatāmas par kredīta devējam zināmām (tas ir, noteiktām vai nosakāmām) un tātad – atzīstamas par tādām izmaksām, kuras aptver jēdziens kredīta kopējās izmaksas patērētājam (sprieduma 35.–36.punkts). Izvērtējot jēdzienu “kredīta kopējās izmaksas patērētājam”, “kredīta kopsomma” un “kopējā summa, kas jāmaksā patērētājam” savstarpējo saistību, tiesa arī atzina par nepamatotu argumentu, ka ar kredīta pagarināšanu saistītās izmaksas nevarot ietilpt kredīta kopējās izmaksās patērētājam tāiemesla dēļ, ka kredītlīguma noslēgšanas brīdī nav droši zināms, vai līgums tiks pagarināts (sprieduma 37.–47.punkts). Līdz ar to sprieduma noslēgumā tiesa secināja: jēdziens “kredīta kopējās izmaksas patērētājam” ir jāinterpretē tādējādi, ka šis jēdziens sevī ietver kredīta iespējamās pagarināšanas izmaksas gadījumā, ja, pirmkārt, konkrēti un precīznoteikumi par kredīta iespējamu pagarināšanu, ieskaitot tā termiņu, ietilpst kredītlīguma noteikumos un nosacījumos, par kuriem vienojas kredīta devējs un kredīta ņēmējs, un, otrkārt, ja šīs izmaksas kredīta devējam ir zināmas (sprieduma 53.punkts).

[7.3] Pieteicējas kredītlīnijas līguma vispārīgo noteikumu līgumā lietoto terminu daļā ir noteikts, ka pagarināšana ir izsniegtās kredītlīnijas summas lietošanas termiņa pagarināšana no 1 līdz 30 kalendārām dienām, skaitot pēc pēdējā (līdz pagarināšanai noteiktā) kredītlīnijas summas atmaksas datuma, par ko tiek samaksāta pagarināšanas komisija. Tāpat arī noteikta pagarināšanas komisijas definīcija, proti, kredītlīnijas summas atmaksas termiņa pagarināšanas komisija, ko piedāvājis aizdevējs un apstiprinājis aizņēmējs, un kura norādīta mājaslapā un aizņēmēja lietotāja kontā un ko aizņēmējs pārskaita uz aizdevēja kontu, lai pagarinātu kredītlīnijas summas atmaksas termiņu. Savukārt kredītlīnijas līguma vispārīgo noteikumu 5.nodaļā noteikti aizdevuma atmaksas termiņa pagarināšanas noteikumi. Atbilstoši 5.3.apakšpunktam pagarināšanas komisijas maksas pārskaitīšana ir priekšnoteikums kredīta atmaksas termiņa pagarināšanai.

No pieteicējas rēķiniem, kuri izrakstīti patērētājiem, redzams, ka tajos tiek norādītas trīs pozīcijas, no kurām vienu var izvēlēties apmaksāt patērētājs. Pirmā pozīcija norādīta “Termiņa pagarināšana uz 30 dienām ar ātro maksāspējas vērtēšanu”, otrā “Aizdevuma atmaksa pilnā apmērā”, bet trešā “Termiņa pagarināšana uz 30 dienām”. Pie trešās iespējas papildus norādīts, ka tā pieejama, iesniedzot dokumentus maksāspējas vērtēšanai, kuri iesniedzami *bino.lv* profilā.

[7.4] Kredītlīnijas līguma vispārīgie noteikumi nenoteic, ka pirms aizdevuma atmaksas termiņa pagarināšanas pieteicēja veic atkārtotu maksātspējas izvērtēšanu un ka pieprasa no patērētāja vai pati iegūst nepieciešamos dokumentus. Pie tam, nav informācijas par to, ka pagarināšanas maksas komisija ir atkarīga no tā, vai nepieciešamos dokumentus iesniedz patērētājs vai informāciju iegūst pieteicēja.

Uz to, ka nepieciešamo informāciju iegūst pieteicēja, norāda kredītlīnijas līguma vispārīgo noteikumu 3.6.apakšpunkts, kas noteic, ka aizņēmējs apliecina, ka saprot, ka aizdevējs pārbauda aizņēmēja maksātspēju un kredītvēsturi savā datubāzē, kā arī trešo personu datubāzēs. Aizņēmēja spēja atmaksāt kredītu var tikt atkārtoti regulāri pārbaudīta un aktualizēta visā līguma darbības laikā, tajā skaitā trešo personu datubāzēs.

[7.5] No lietas apstākļiem izriet, ka pieteicēja papildus pagarināšanas komisijas maksai no patērētājiem prasa arī maksātspējas vērtēšanas komisijas maksu. Vienlaikus lietā esoši kredītlīnijas līguma vispārīgie noteikumi neietver jēdzienu “pagarināšana ar ātro maksātspējas izvērtēšanu” lietojumu kā arī nenosaka patērētāja pienākumu iesniegt kādus dokumentus, ja patērētājs vēlas vienoties par aizdevuma atmaksas termiņa pagarinājumu.

Tas nozīmē, ka patērētājs var pieņemt uz saņemtās informācijas balstītu lēmumu, ļaujoties, ka noteiktajā kārtībā varēs izmantot termiņa pagarināšanas pakalpojumu un ka par to tiks pieprasīta atbilstoša samaksa, bet šī informācija uz pamatojas patērētājs, nav pilnīga.

Apkopojot minēto, tiesa piekrīt centra secinājumam, ka pieteicējas līguma noteikumos ar patērētājiem nav noteikts jēdziens “pagarināšana ar ātro maksātspējas izvērtēšanu”. No tā secināms, ka par tā piemērošanu patērētājs uzzina tikai pēc līguma noslēgšanas, saņemot izrakstīto rēķinu, tuvojoties saistību izpildes termiņam.

[7.6] Tiesa piekrīt centra secinājumam, ka rēķina struktūra norāda uz pieteicējas vēlmi ieturēt no patērētāja ātrās maksātspējas vērtēšanas komisiju, jo šī komisija pieteicējas izrakstītajā rēķinā tiek norādīta kā pirmā apmaksai pirms rēķinā norādītās kopējās aizdevuma atmaksas summas. Lai arī pieteicēja norāda, ka ātrās maksātspējas izvērtēšana ir patērētāja izvēle, šis pakalpojums tiek piedāvāts līdzās jau no līguma izrietošajai kārtībai, proti aizdevuma atmaksai pilnā apmērā, kā arī termiņa pagarināšanai. Savukārt kredītlīnijas līguma vispārīgo noteikumu līgumā paredzētā pagarināšanas komisijas maksa atbilstoši rēķiniem tiek piemērota, ja patērētājs ir izpildījis papildu prasības, proti, iesniedzis dokumentus maksātspējas novērtēšanai, lai gan kredītlīnijas līguma vispārīgajos noteikumos šāds pienākums un priekšnoteikums termiņa pagarināšanai nav noteikts. Tas nozīmē, ka patērētājs iepriekš nav informēts par nosacījumiem, kuri faktiski jāizpilda, lai varētu pagarināt aizdevuma atmaksas termiņu. Savukārt samaksājot šo ātrās maksātspējas vērtēšanas komisijas maksu, patērētājam netiek papildu prasības piemērotas.

No lietas materiāliem, proti, no pieteicējas nosūtītajiem paziņojumiem patērētājiem, redzams, ka pieteicēja aizdevuma atmaksas termiņa pagarināšanai ir prasījusi patērētājiem iesniegt Valsts ieņēmumu dienesta izziņu par ienākumiem, AS “Kredītinformācijas birojs” izziņu par finansu saistībām un darba devēja izziņu par pēdējo trīs mēnešu laikā gūtajiem

ienākumiem, kura adresēta iesniegšanai pieteicējai. Tāpat pieteicēja norāda arī, ka dokumenti nedrīkst būt vecāki par piecām darbā dienām. Līdz ar to ir pamatots centra secinājums, ka pieteicēja no patērētājiem pieprasa par vienu vairāk ienākumus apliecinājošu dokumentu, proti, darba devēja izziņa par ienākumiem, nekā pati pieteicēja spēj iegūt, patērētājam piemērojot ātrās maksātspējas izvērtēšanas komisiju. Līdz ar to arī tiesa atzīst par pamatotu centra secinājumu, ka šāda pieteicējas rīcība patērētājus kā vienu no darījumu slēgšanas pusēm nostāda neizdevīgākā situācijā, jo patērētājiem, lai iesniegtu pieteicējas pieprasīto dokumentu, ir jāvērsas pie darba devēja ar izziņas pieprasījumu, lai gan šī informācija nevar saturēt atšķirīgu informāciju par ienākumu apmēru kā jau no Valsts ieņēmumu dienesta saņemtā informācija.

Tāpat arī no pieteicējas nosūtītajiem paziņojumiem redzams, ka pieteicēja pieprasa patērētājiem iesniegt darba devēja izziņu par ienākumiem, norādot adresātu. Datu valsts inspekcija 2021.gada 1.jūnijā vēstulē sniegusi viedokli, ka šo prasību uzskata par pārmērīgu personas datu apstrādi, kas nav nepieciešama mērķa sasniegšanai un uzskatāma par nesamērīgu ar pieteicēja norādīto personas datu apstrādes mērķi.

Pieteicēja 2021.gada 30.septembra vēstulē centram norāda, ka darba devēja izziņa ir ļāvusi tai iegūt aktuālos datus par klienta nodarbinātības statusu un materiālo stāvokli, jo informācija publiskajos reģistros var parādīties ar vairāku mēnešu nobīdi.

Tiesa no pieteicējas gan tiesā, gan iestādē sniegtajiem argumentiem neatrod pamatojumu tam, kāpēc darba devēja izziņā par ienākumu apmēru norādāms, ka tā paredzēta iesniegšanai pieteicējai. Pie tam jāņem vērā jau iepriekš secinātais, ka informācija par ienākumu apmēru jau ir pieejama Valsts ieņēmumu dienesta sniegtajā informācijā. Tiesa neatrod objektīvu skaidrojumu, tam, ka informācija Valsts ieņēmumu dienesta datu bāzē būtu neaktuāla un ar lielu laika nobīdi.

[7.7] Pieteicēja norāda, ka tai ir pienākums vērtēt klienta maksātspēju, pamatojoties tieši uz viņa iesniegtajiem dokumentiem.

Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta 4.¹daļu pirms patērētāja kredītēšanas līguma noslēgšanas kredīta devējs izvērtē patērētāja spēju atmaksāt kredītu, pamatojoties uz pietiekamu informāciju, kas saņemta no patērētāja, un, ja nepieciešams, uz ziņām no atbilstoši normatīvajiem aktiem personas datu apstrādei izveidotām datubāzēm (turpmāk — datubāze) par personas ienākumiem un maksājumu saistību izpildi, kuras iegūtas normatīvajos aktos par fizisko personu datu aizsardzību un piekļuvi datubāzēm noteiktajā kārtībā.

Tiesa piekrīt, ka no minētās normas izriet pieteicējas pienākums novērtēt patērētāja spēju atmaksāt kredītu, bet tai pat laikā jāņem vērā, ka, piemēram, no pieteicējas 2021.gada 30.septembra vēstulē iekļautā ekrānuzņēmuma redzams, ka pieteicēja patērētājiem piedāvā saņemt informāciju no datubāzēm bez papildu samaksas, ja tiek saņemta to piekrišana, lai nodrošinātu ātrāku informācijas apstrādi un lēmuma pieņemšanu. Savukārt kredīta atmaksas termiņa pagarinājuma gadījumā pieteicēja iegūt informāciju no datu bāzēm piedāvā tikai par papildu samaksu. Minētais un citi iepriekš konstatētie apstākļi kopsakarā

norāda uz to, ka pieteicēja noteikumus par patērētāju maksātspējas novērtēšanu izmanto, lai pamatotu negodīgas komercprakses veikšanu.

[7.8] Pieteicēja norāda, ka “pagarināšana ar ātro maksātspējas izvērtēšanu” ir papildu pakalpojums un ka tā piemērošana ir patērētāja iniciatīva, tāpēc tas nav iekļaujams kopējo kredīta izmaksu aprēķinā.

Līguma pagarināšanas komisijas maksas lielumu, gan komisijas maksas lielumu par dokumentu pieprasīšanu pēc būtības nosaka pieteicēja pirms vienošanās noslēgšanas. Tas nozīmē, ka papildu izdevumi nerodas vienpusējas patērētāja rīcības rezultātā. Tas, ka aizdevuma izsniegšanas brīdī papildus komisijas maksa vēl nebija pielīgta, nemaina to, ka šis lielums ir zināms pieteicējai brīdī, kad tā tiek piemērota. Pieteicēja nosaka šo lielumu un var arī ievērot un noteikt tā, ka kopējās izmaksas nepārsniedz Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta 2.³daļā noteikto apmēru. Līdz ar to pats par sevi apstākļi, ka atsevišķas izmaksas tiek pielīgtas vēlākā laika posmā, neietekmē to, ka pieteicējai jau jāievēro normatīvo aktu prasības attiecībā uz kredīta kopējo izmaksu aprēķinu. Kredīta kopējo izmaksu kontrole ir jāveic ne tikai pirms līguma noslēgšanas, bet visā līgumaizpildes gaitā. No sprieduma [7.1] un [7.2] punktā norādītā secināms, ka kopējo kredīta izmaksu ierobežojumu mērķis ir noteikt ierobežojumus kredīta kopējām izmaksām, nolūkā pasargāt patērētājus no nesamērīgām ar kredīta ņemšanu un lietošanu saistītām izmaksām. Nesamērīgas kredīta izmaksas var rasties, arī pagarinot kredīta līgumu pieteicējas piedāvātajā kārtībā.

Pieteicēja norāda, ka komisijas maksa par papildpakalpojumu maksājama tikai pēc patērētāja iniciatīvas. Tiesa minētajam nepiekrīt, jo pieteicējas komercprakse kopumā ir organizēta tā, lai patērētājs izvēlētos tādu pieteicējas piedāvāto iespēju, kas neparedz papildu dokumentu iesniegšanu. Nav pamata uzskatīt, ka maksa par šo papildu pakalpojumu ir tikai patērētāja iniciatīva.

[7.9] Pieteicēja norāda, ka neviens normatīvais akts neaizliedz izstrādāt un piedāvāt papildu pakalpojumus.

Tiesa vispārīgi neapšaubā pieteicējas tiesības sniegt pakalpojumus, bet izskatāmajā gadījumā pieteicējas komercprakse izvērtējama kopumā un savstarpējā sakarībā. Pieteicējas piedāvātais papildpakalpojums ir vērtējams kopsakarā ar pamatpakalpojumu un apstākļiem, kādos tas tiek piedāvāts. Minētie apstākļi neliecina, ka patērētājiem tiek nodrošināta pilnīga informācija. Tāpat arī secināms, ka gadījumā, ja patērētājs vēlas pagarināt saistību izpildes termiņu, pieteicējas papildu prasības attiecībā uz iesniedzamajiem dokumentiem un to noformējumu rada nelabvēlīgu situāciju patērētājam.

[8] Centrs pārsūdzētajā lēmumā konstatējis, ka pieteicēja slēdz ar patērētājiem īstermiņa kreditēšanas līgumus (līdz 30 dienām), kuros izsniegtās aizdevuma summas pārsniedz Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta 2.⁸ daļā 1.punktā noteikto maksimālās summas ierobežojumu.

Saskaņā ar minēto normu patērētāja kreditēšanas līgumā, kas noslēgts uz laiku līdz 30 dienām un paredz kredīta atmaksu vienā maksājumā, aizdevuma summa nedrīkst pārsniegt 50 procentus no valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas apmēra. Šis noteikums neattiecas uz kredīta līgumiem, kurus noslēdzot, kredīta devēja glabāšanā kā nodrošinājums nododama kāda lieta un saskaņā ar kuriem patērētāja atbildība ir ierobežota tikai ar iekļāto lietu.

Pārbaudot lietā esošos pierādījumus, tiesa konstatē turpmāk minēto.

[8.1] No (..) 2021.gada 14.aprīļa iesnieguma un pieteicējas 2021.gada 27.maija vēstules centram secināms, ka patērētājam pieteicēja izsniedza aizdevumu (..) *euro* ar atmaksas termiņu 2020.gada 26.novembris. Divas dienas pirms atmaksas termiņa beigām 2020.gada 24.novembrī izsniegta papildu summa (..) *euro* apmērā. Patērētāja 2020.gada 25.novembrī lūgusi pieteicējai saistību nokārtošanas termiņa pagarināšanu.

No lietas materiāliem redzams, ka starp pieteicēju un (..) 2020.gada 14.februārī noslēgts kreditēšanas līgums un pieteicēja izsniedza (..) *euro* lielu aizdevumu, nosakot tā atmaksu 2 maksājumos, galējo atmaksas termiņu nosakot 2020.gada 15.martā. No patērētāja iesniegtā konta izraksta redzams, ka patērētājs 2021.gada 26.februārī un 27.februārī pieteicējai bija samaksājis (..) *euro*. No konta izraksta un kredītlīnijas summas izsniegšanas apliecinājuma redzams, ka pieteicēja 2021.gada 10.martā izsniedza patērētājam (..) *euro* aizdevumu, kā atmaksas termiņu norādot iepriekšējo 2020.gada 15.martu.

Pieteicējas kredītlīnijas līguma vispārīgo noteikumu 9.5.1.apakšpunkts noteic aizņēmēja tiesības pieprasīt kredītlīnijas summu izmaksu neierobežotu reizi, vienlaikus paredzot, ka lietošanas termiņš nedrīkst pārsniegt iepriekš izsniegtās kredītlīnijas summas lietošanas termiņu – 30 dienas.

No iepriekš minētā secināms, ka pieteicēja patērētājiem īsi pirms otrā maksājuma dienas jeb gala atmaksas termiņa izsniedz aizdevuma summu, kura dažu dienu laikā patērētājam ir jāsamaksā atpakaļ vai, to nespējot, jāmaksā pagarināšanas maksa vai līgumsods.

[8.2] No lietas materiāliem redzams, ka pieteicēja kredītlīnijas līguma vispārīgo noteikumu 10.4.apakšpunktā ir iekļāvusi noteikumu, ka aizņēmējs maksā līgumsodu 0,5 % apmērā par katru kavējuma dienu. Noteikumiem pievienotajos maksājumu grafikos norādīts, ka aizdevuma maksa veicama divās daļās. Vienlaikus kredītlīnijas summas lietošanas termiņš tiek noteikts viens datums, kas ir viens mēnesis.

Pieteicēja 2021.gada 30.septembra vēstulē centram norādījusi, ka piedāvā patērētājiem īstermiņa kredītu - kredītlīniju ar termiņu līdz 30 dienām, kuru izveidojusi, pielāgojot pieteicējas līdz izmaiņu spēkā stāšanās sniegto patērētāju kreditēšanas pakalpojumu.

Tāpat no sprieduma [8.1] punktā minētajiem apstākļiem secināms, ka patērētājam pastāv iespēja līgumā piešķirtā limita ietvaros aizņemties arī īsi pirms pirmā 30 dienu

termiņa iztecēšanas, kā rezultātā patērētajam drīz vai tūlītēji (t.sk. nākamajā dienā) pēc naudas saņemšanas ir jāatmaksā visa saņemtā summa vai jāveic aizdevuma atmaksas termiņa pagarinājums.

[8.3] Apkopojot minēto, tiesa secina, ka centrs pamatoti konstatēja, ka faktiski pieteicēja aizdevumus izsniedz ar vienu atmaksas termiņu.

Līdz ar to uz izskatāmo gadījumu attiecināms Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta 2.⁸ daļā 1.punktā noteiktais maksimālās summas ierobežojumu, proti, viena puse no minimālā darba algas 215 *euro*. Ņemot vērā, ka minētā summa centra konstatējos gadījumos ir pārsniegta, tiesa secina, tas pamatoti atzīts par pārkāpumu.

[8.4] Centrs pārsūdzētajā lēmumā konstatējis, ka pieteicēja, piedāvājot patērētājiem pagarināt īstermiņa kreditēšanas līgumus (līdz 30 dienām) vairāk nekā 2 reizes, pārkāpusi Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta 2.⁸daļas 2.punktu, kas noteic, ka Patērētāja kreditēšanas līgumā, kas noslēgts uz laiku līdz 30 dienām un paredz kredīta atmaksu vienā maksājumā aizliegts pagarināt kredīta atmaksas termiņu vairāk nekā divas reizes. Šis noteikums neattiecas uz gadījumiem, kad tiek piedāvāts tāds maksājumu grafiks, saskaņā ar kuru kredīta pamatsumma jāatmaksā pa daļām.

Ņemot vērā, ka centrs pamatoti konstatēja, ka faktiski pieteicēja aizdevumus izsniedz ar vienu atmaksas termiņu, attiecīgi uz pieteicējas rīcību attiecināms minētais ierobežojums. No lietas materiāliem redzams, ka pieteicēja patērētājiem ir vairāk nekā divas reizes pagarinājusi aizdevuma atmaksas termiņu. Arī pieteikumā pieteicēja nav norādījusi, ka šis apstāklis konstatēts kļūdaini. Līdz ar to pārkāpums konstatēts pamatoti.

[9] Centrs pārsūdzētajā lēmumā konstatējis, ka pieteicējas ar patērētājiem slēgtajos līgumos pretēji noteikumu Nr.691 56.6.apakšpunktā noteiktajam nav skaidri un lakoniski norādījusi aizņēmuma likmi gadā.

Saskaņā ar noteikumu Nr.691 56.6.apakšpunktu kreditēšanas līgumā skaidri un lakoniski norāda (ja specifiskiem kreditēšanas līgumu veidiem nav noteikts citādi) aizņēmuma likmi, noteikumus, kas nosaka aizņēmuma likmes piemērošanu, bāzes procentu likmi, ja tāda tiek piemērota sākotnējai aizņēmuma likmei, un aizņēmuma likmes maiņas periodus, noteikumus un kārtību. Ja atkarībā no apstākļiem aizņēmumam piemēro atšķirīgas aizņēmuma likmes, kreditēšanas līgumā norāda minēto informāciju par visām piemērojamām likmēm.

Saskaņā ar noteikumu Nr.691 2.3.apakšpunktu aizņēmuma likme ir procentu likme, kas izteikta kā fiksēti vai mainīgi procenti, ko katru gadu piemēro izņemtajai kredītasummai.

No lietā iesniegtajiem kredītlīnijas summas izsniegšanas apliecinājumiem redzams, ka tajos cita starpā norādīta kredītlīnijas summas lietošanas komisijas maksa, kas izteikta procentos dienā.

Tiesa piekrīt centra secinājumam, ka kredītlīnijas summas izsniegšanas apliecinājumos norādītais neatbilst noteikumu Nr.691 56.6.apakšpunktam un rada nepatiesu un grūti salīdzināmu priekšstatu par kredīta izmaksām patērētājam.

[10] Saskaņā ar Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 1.panta 2.punktu komercprakse ir darbība (uzvedība, apgalvojums, komerciāla saziņa, tirgvedība) vai bezdarbība (noklusējums), kas tieši saistīta ar tirdzniecības veicināšanu, preces (ķermeniskas vai bezķermeniskas lietas) pārdošanu vai pakalpojuma sniegšanu patērētājam.

Saskaņā ar minētā likuma 10.panta pirmās daļas 1.punktu komercpraksi uzskata par maldinošu, ja, ņemot vērā visas tās īpatnības un apstākļus, kā arī tajā izmantotā saziņas līdzekļa ierobežojumus, var secināt, ka tiek noklusēta būtiska informācija, kas vidusmēra patērētājam ir nepieciešama, lai pieņemtu uz informāciju balstītu lēmumu, un komercprakses ietekmē vidusmēra patērētājs pieņem vai var pieņemt tādu lēmumu par rīcību saistībā ar darījumu, kādu citādi nebūtu pieņēmis.

Minēto normu mērķis ir nodrošināt patērētāju aizsardzību pret negodīgu komercpraksi, jo patērētājs salīdzinājumā ar pakalpojuma sniedzēju ir nelabvēlīgākā situācijā, proti, patērētājs nepārzina sniegtā pakalpojuma nianšes un izskatāmajā gadījumā arī nav informēts par, to, ka var tikt piemērota papildu komisijas maksas atkarībā no tā, vai pieteicēja pati iegūst dokumentus par patērētāja maksāspēju. Tāpat jāņem vērā, ka pieteicēja ir kreditēšanas tirgus dalībnieks ar būtisku tirgus daļu. Līdz ar to secināms, ka starp šīm pusēm pastāv būtiska atšķirīga tajā, kāda informācija ir pieejama vienai no pusēm un kādas zināšanas ir par pakalpojuma būtību un piedāvājumu.

Saskaņā ar Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 6.pantu komercpraksi uzskata par profesionālajai rūpībai neatbilstošu, ja tā netiek veikta ar tāda līmeņa prasmi un rūpību, ko patērētājs var pamatoti sagaidīt un kas atbilst attiecīgajā saimnieciskās vai profesionālās darbības jomā vispārārtīgai godīgai tirgus praksei un labas ticības principam.

Saskaņā ar minētā likuma 7.panta pirmo daļu par patērētāja ekonomisko rīcību būtiski negatīvi ietekmējošu uzskata tādu komercpraksi, kura būtiski mazina patērētāja iespēju pieņemt uz informāciju balstītu lēmumu un kuras rezultātā patērētājs var pieņemt tādu lēmumu par rīcību saistībā ar darījumu, kādu citādi nebūtu pieņēmis.

Ņemot vērā pieteicējas kompetenci, ir pamatoti sagaidīt, ka tā sniegs pilnīgu un patiesu informāciju patērētājam, lai tas varētu pieņemt objektīvā informācijā balstītu lēmumu.

Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 8.panta pirmajā daļā noteikts, ja komercprakse var būtiski negatīvi ietekmēt tikai konkrēti nosakāmas patērētāju grupas ekonomisko rīcību, ko komercprakses īstenotājs varētu saprātīgi paredzēt, ņemot vērā faktu, ka šie patērētāji sava garīgā vai fiziskā stāvokļa, vecuma vai nepamatotas uzticēšanās (arī pieredzes vai zināšanu trūkuma) dēļ ir īpaši neaizsargāti pret attiecīgo praksi, precī vai pakalpojumu, tad šādu komercpraksi vērtē no attiecīgās patērētāju grupas vidusmēra pārstāvja viedokļa.

Satversmes tiesa jau atzinusi, ka patērētājs ir īpašs tiesisko attiecību subjekts, kurš bauda speciālu aizsardzību. Turpretī kredīta devējs ir tāds tiesisko attiecību dalībnieks, kas mantiskā ziņā ir nesalīdzināmi spēcīgāks par patērētāju. Patērētāju aizsardzības tiesību būtībai un mērķim atbilst kredīta devēja mantisko interešu ierobežošana ar mērķi aizsargāt patērētāja kā vājākā tirgus dalībnieka tiesības un intereses (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 8. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2010 49 03 12.3. punktu*).

Izvērtējot, vai pieteicējas komercprakse būtiski negatīvi ietekmēja vai varēja būtiski negatīvi ietekmēt vidusmēra patērētāja ekonomisko rīcību, jāsecina, ka “vidusmēra patērētājs” šajā konkrētajā gadījumā ir pietiekami labi informēts, pietiekami vērīgs un piesardzīgs patērētājs, ņemot pieteicējas piedāvāto pakalpojumu nozari. Tai pat laikā jāsecina, ka vērtējot pieteicējas komercpraksi no vidusmēra patērētāja pozīcijas secināms, ka pieteicējas veiktā komercprakse varēja būtiski ietekmēt patērētāju rīcību, jo tika noklusēta būtiska informācija par pieteicējas rīcību gadījumā, ja patērētājs vēlētos pagarinātsaistību dzēšanas termiņu un netika sniegta objektīva informācija.

[11] Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 15.panta astotā daļa noteic, ja Uzraudzības iestāde atzīst komercpraksi par negodīgu, tā ir tiesīga pieņemt vienu vai vairākus lēmumus, ar kuriem: 1) nosaka komercprakses īstenotājam pienākumu atbilstošā veidā sniegt papildu informāciju, kas nepieciešama, lai nodrošinātu komercprakses atbilstību šā likuma prasībām; 2) nosaka komercprakses īstenotājam pienākumu nekavējoties izbeigt negodīgu komercpraksi; 3) aizliedz negodīgu komercpraksi, ja tā vēl nav uzsākta, bet ir paredzama; 4) nosaka komercprakses īstenotājam pienākumu publicēt attiecīgajai komercpraksi atbilstošā saziņas līdzeklī paziņojumu, kurā norādīta labotā informācija, atsaucot negodīgo komercpraksi; 5) uzliedz sodu šā likuma 15.² pantā noteiktajā kārtībā; 6) nosaka par labas prakses kodeksu atbildīgajai personai pienākumu izdarīt labojumus kodeksā, lai novērstu negodīgu komercpraksi.

Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 15.² panta pirmā daļa paredz, ka uzraudzības iestāde ir tiesīga par negodīgu komercpraksi uzlikt komercprakses īstenotājam soda naudu līdz 10 procentiem no tā pēdējā finanšu gada neto apgrozījuma, bet ne vairāk kā 100 000 *euro*. Soda naudas apmērs ir nosakāms samērīgs ar izdarīto pārkāpumu, ņemot vērā komercprakses īstenotāja veiktos pasākumus pārkāpuma novēršanai un zaudējumu atlīdzināšanai.

[11.1] Izskatāmajā lietā centrs pieteicējam noteicis pienākumus, kas novērš turpmāku pieteicējas rīcību, pārkāpjot patērētāju tiesības. Ņemot vērā, ka pieteicējas veiktā komercprakse atzīta par negodīgu, pieteicējam pamatoti noteikts pienākums to pārtraukt un noteikti pienākumi, kas vērsti uz tiesību normu ievērošanu.

[11.2] Centrs pārsūdzētajā lēmumā norāda, ka pieteicējas rīcība ir klasificējama kā sevišķi smags pārkāpums. Savukārt pieteicēja norāda, ka piemērotais sods nav samērīgs.

Saskaņā ar Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 15.²panta otro daļu uzraudzības iestāde, pieņemot lēmumu par soda naudas uzlikšanu un tās apmēru, ņem vērā

šādus apstākļus, kā arī izvērtē, vai pastāv šādi nosacījumi: 1) pieļautā pārkāpuma raksturs un ilgums, pārkāpuma radītā ietekme (zaudējumi patērētājiem), pārkāpuma izdarīšanas apstākļi, pārkāpēja loma pārkāpumā un pārkāpuma apjoms; 2) komercprakses īstenotājs līdz lēmuma pieņemšanas dienai ir atlīdzinājis vai sācis atlīdzināt patērētājiem nodarītos zaudējumus; 3) pārkāpums pārtraukts pēc komercprakses īstenotāja iniciatīvas; 4) komercprakses īstenotājs negodīgas komercprakses aizlieguma pārkāpumu izdarījis atkārtoti pēdējo divu gadu laikā, un tas konstatēts ar Uzraudzības iestādes lēmumu vai rakstveida apņemšanos; 5) komercprakses īstenotājs nav izpildījis rakstveida apņemšanos; 6) komercprakses īstenotājs ir kavējis lietas izskatīšanu vai slēpis izdarīto pārkāpumu.

Piemērojot sodu, centrs ņēmis vērā, ka 1) 2019.gadā pieteicēja izsniedza (%) no visiem bez maksas/procentiem nebanku kreditēšanas sektorā izsniegtajiem distances kredītiem un (%) no visiem kredītiem ar atmaksas nosacījumu 1 maksājumā un termiņā līdz 30 dienām un ka 2020.gada pieteicēja izsniedza (%) no visiem bez maksas/procentiem nebanku kreditēšanas sektorā izsniegtajiem distances kredītiem un (%) no visiem kredītiem ar atmaksas nosacījumu 1 maksājumā un termiņā līdz 30 dienām; 2) atbilstoši pieteicējas sniegtajai informācijai kopumā (..) pieteicējas klienti (patērētāji) kopš 2019.gada 1.jūlija veikuši aizdevuma atmaksas termiņa pagarināšanu, iesniedzot maksāspējas vērtēšanai nepieciešamos dokumentus un ka kopumā (..) pieteicējas klienti (patērētāji) kopš 2019.gada 1.jūlija veikuši aizdevuma atmaksas termiņa pagarināšanu, neiesniedzot maksāspējas vērtēšanai nepieciešamos dokumentus, bet izmantojot pieteicējas piedāvāto automatizēto klienta maksāspējas izvērtēšanai nepieciešamo dokumentu iegūšanu; 3) Kopš 2019.gada 1.jūlija. aizdevuma atmaksas termiņa pagarināšana, neiesniedzot maksāspējas vērtēšanai nepieciešamos dokumentus, bet izmantojot pieteicējas piedāvāto pakalpojumu ar automātisko klienta maksāspējas izvērtēšanai nepieciešamo dokumentu iegūšanu, ir veikta 78'133 reizes, patērētājiem samaksājot 2 474 944 *euro*; 4) pārkāpumi īstenoti ilgstošā laika periodā (sākot ar 2019.gada 1.janvāri); 5) Saskaņā ar pieteicējas gada pārskatu par 2019.gadu tās neto apgrozījums bija 8 344 610 *euro*.

No minētajiem apstākļiem secināms, ka pieteicējas komercprakse ir ietekmējusi plašu patērētāju loku un ka pieteicējas saistībā ar pieļauto pārkāpumu ir guvusi ievērojamus ienākumus, tāpēc piemērotā naudas soda apmērs ir atzīstams par samērīgu un atbilstošu pārkāpumam un tā ietekmei uz patērētāju kolektīvajām interesēm. Pie tam jāņem vērā, ka sodam ir ne tikai sodošs raksturs par izdarītu pārkāpumu, bet tas kalpo arī kā preventīvas metode, lai personas atturētu no atkārtotiem pārkāpumiem. Tomēr, lai šādu mērķi sasniegtu, soda apmēram ir jābūt tādām, kas attur nākotnē izdarīt pārkāpumus.

[11.3] Pieteicēja norāda, ka nav saprotams, kāpēc centrs uzskata, ka pārkāpumi īstenoti no 2019.gada 1.janvāra.

No pieteicējas 2021.gada 30.septembra vēstules centram redzams, ka pieteicēja centram ir sniegusi informāciju par patērētāju skaitu no 2019.gada 1.jūlija, kurš veicis papildu komisijas maksas samaksu un nav iesniedzis dokumentus maksāspējas pārbaudei.

Tas nozīmē, ka strīdus komercprakse neapšaubāmi ir tikusi veikta no 2019.gada 1.jūlija. Savukārt laikā no 2019.gada 1.janvāra līdz 2021.gada 14.jūnijam Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta piektā daļa noteica, ja kredīta summa ir vienāda ar 100 *euro* vai lielāka, kredīta devējs: 1) pirms kredīta izsniegšanas pieprasa un saņem Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras vai Valsts ieņēmumu dienesta izziņu par patērētāja ienākumiem vai satura ziņā līdzvērtīgu citas valsts nodokļu administrācijas izziņu. Minēto izziņu nepieprasa, ja patērētājs ir valsts amatpersona un informācija par viņa ienākumiem ir publiski pieejama; 2) pirms kredīta izsniegšanas patērētājam, dokumentējot veiktos pasākumus, izvērtē patērētāja spēju atmaksāt kredītu, ņemot vērā šīs daļas 1. punktā minētos dokumentus.

Līdz ar to secināms, ka pārkāpuma periods noteikts ņemot vērā tiesību normu spēkā stāšanās laiku. Pieteicēja, lai arī izteikusi argumentu par pārkāpuma periodu, nav norādījusi, ka strīdus komercpraksi būtu sākusi īstenot citā periodā un nav par to iesniegusi nekādus pierādījumus.

[12] Apkopojot iepriekš minēto, tiesa secina, ka pieteikums nav pamatots un ir noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251.pantu un 289.-291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

noraidīt SIA "EXTRA CREDIT" pieteikumu (reģ.Nr.12248) par Patērētāju tiesību aizsardzības centra 2021.gada 14.oktobra lēmuma Nr.19-pk atcelšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnesis

Signature not validated

Digitally signed by MĀRIS MARKOVS

Date: 2022.07.11 17:46:02 EEST

M.Markovs

Dokuments parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un tam ir laika zīmogs.